

Абубакирова Ажар Абдугаппаровнаның 6D070100-Биотехнология мамандығы бойынша PhD академиялық дәреже алу үшін "Оңтүстік Қазақстанның өсімдіктері мен тұзқұрамды шикізаттарына негізделген косметологиялық препараттарын өндірудің биотехнологиялық үрдістерін құрастыру" тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

Пікір

Зерттеудің өзектілігі мен оның жалпы ғылыми және жалпы мемлекеттік бағдарламалармен (ғылым мен техниканы дамыту және практика сұраныстарымен) байланысы

Биотехнологияның түрлі салаларының ішінде өте қарқынды дамып келе жатқан бағытқа косметология саласы жатады. Соңғы жылдары косметологиядағы сұраныс экологиялық таза және табиғи ингредиенттерден тұратын өнімдерге арта түсуде. Қазіргі заманда косметология өндірісінде табиғи компоненттер ретінде тұзды шикізаттар кеңінен қолданыс тапқан. Ол шикізаттар минералды жерасты сулары, теңіз сулары, тұзды көлдердің рапасы, тұзды балшықтар және концентрацияланған тұзды минералдар. Олар теріге ылғалдандыру, қабынуға қарсы әсер ету және антиоксиданттық әсер бере алады. Сонымен қатар, тұзды компоненттер косметологиялық өнімдердің құрамында күнделікті пайдалануда әсер беретін, кейбір псориаз, атопиялық дерматит, розацеа сияқты тері кемістіктері мен ауруларын коррекциялайтын арнайы компоненттер болып саналады.

Осы күнгі сұраныс талабына сай, косметология өнімдерінің басты ингредиенттері минералдық заттар мен биологиялық белсенді заттарға бай дәрілік өсімдік экстракцияларын құрайтын табиғи сипатта болуы адам терісіне көптеген оң әсер етеді. Сонымен қатар, қазіргі заманда косметикалық өнімдердің құрамында 95% құрайтын қосымша заттардың орнына көптеген табиғи тұзды шикізаттарды пайдалану тиімді орын алып келеді. Өйткені, қосымша заттардың адам терісіне кері әсер ететіндігі дәлелденген.

Қазақстанның оңтүстігінде отандық косметологиялық өнімнің негізі бола алатын Жақсылыш және Бұғажайлы көлдерінің тұз кен орындары мен қайталанбас өсімдік ресурстары сияқты әлеуетті шикізат базасы біріншіден, елімізде осы шикізат негізінде косметологиялық өнімнің асортиментін арттыруға жағдай жасаса, екінші жағынан, тұзы бар компоненттерді Қазақстанның оңтүстік аумағында өсетін түрлі дәрілік өсімдіктердің сығындыларымен толықтырылған косметологиялық өнімнің кең түрлерінің өндірістерін құру халықты жаңа жұмыс орындарымен қамтуға, отандық шикізат негізінде толық құрылған бәсекеге қабілетті отандық өнім алуға оң ықпалын тигізеді. Бұл еліміздің экономикалық әл ауқатын жақсартып қана қоймай, бұрын сонды қолданыс таппаған, ас тұзын өндірудегі және теңіз қабыршақтары сияқты қалдықтарды пайдалану арқылы экологиялық бірқатар мәселелердің оң шешімін табуға жол береді.

Диссертацияға қойылатын(ғылыми дәрежелер беру ережелер) талап деңгейіндегі ғылыми нәтижелері

Ізденуші Абубакирова Ажар Абдугаппаровна келесідей ғылыми нәтижелер алды:

1) Қазақстанның оңтүстігіндегі өсімдік және тұзды шикізаттар косметологиялық препараттар алудың технологияларын жасаудың қағидатты мүмкіндігі дәлелденді және негізделді

2) Жақсықылыш көлінің тұзды шикізаттары мен дәрілік өсімдіктердің физико-химиялық және биологиялық сипаттамалары косметологиялық өнім түзуге жарамды екені зерттеулер нәтижесінде дәлелденді

3) Косметологиялық өнім алудың неғұрлым тиімді технологиясы сарқынды суды тазалаудың модельді биологиялық тазалау әдісі бойынша орын алды

Ізденушінің диссертациядағы тұжырымдалған әрбір нәтижесінің, тұжырымдары мен қорытындыларын негіздеу және шынайылық дәрежесі

Диссертанттың зерттеу тақырыбы бойынша жүргізген құрамында тұзы бар шикізаттардың физика-химиялық талдауы мен микрофлорасын зерттеуі бойынша қол жеткізген нәтижелері, микроорганизмдер мен тест-өсімдіктердің галорезистенттілік деңгейін анықтау, жаңа биотехнологиялық материалдардың косметологиялық композиция ретінде адам терісінің критериалды-функционалдық белгілеріне әсерлерін анықтау бойынша іргелі зерттеулерінің сенімді нәтижелері жұмысының теориялық маңыздылығын айқындап, тұз мөлшерінің артуы жағдайында биологиялық жүйелерде жүретін өзгерістерді теориялық тұрғыда түсунуге мол мүмкіндік бере алады.

Ал, диссертацияның практикалық маңызы косметологиялық өнімдерді өндірудің технологиялық сызбасы техникалық қажеттіліктер үшін өндірісте түзілетін сарқынды суларды биологиялық тазарту арқылы суды қайтарымды пайдалану жағдайларын қамтыған және косметологиялық өнімдерді пайдалану бойынша ұсыныстардан тұрады.

Зерттеу нәтижелерінің сенімділігі заманауи статистикалық талдау бағдарламаларын қолдана отырып алынған ұзақ мерзімді зерттеулер нәтижелерімен расталады.

Ізденушінің диссертацияда тұжырымдалған әрбір ғылыми нәтижесі (қағидасы) қорытындысының жаңалық деңгейі

Диссертанттың диссертациялық жұмысында Қазақстанның оңтүстігіндегі осы күнге дейін тек ас тұзын алуға пайдаланып жатқан тұзды шикізаттардың заманауи құралдарда физика-химиялық талдауы мен микрофлорасын зерттеуі бойынша қол жеткізген нәтижелері жаңашыл сипатта, құрамы галит, астраханит, мирабилит, гексагидрат сияқты маңызды минералды комплекстерге бай екені анықталып, тұзды шикізаттардың микроорганизмдер мен тест-өсімдіктердің галорезистенттілік деңгейіне әсерін анықтау бойынша алынған нәтижелері, шикізаттарды толық косметологиялық өнімге пайдалануға жарамды екені анықталған. Сол сияқты, Қазақстанның дәрілік өсімдіктерін жаңа биотехнологиялық материалдар ретінде косметологиялық композицияға қосуға құрамын HS-SPME коэффициенті бойынша жүргізілген зерттеу нәтижесінде дәрілік өсімдіктің 8 түрінде табылған 176 -206 органикалық қосылыстар косметикалық өнімдерде пайдалануға жарамды ететіні анықталды.

Тұзды және өсімдік шикізатына негізделген косметикалық өнімдердің 16 композициясы құрастырылып, оның ішінде екі өнімге ҚР патентіне ие болуы, сондай ақ, 7 өнімнің адам терісінің критериалды-функционалдық белгілеріне әсерлерін анықтау бойынша іргелі зерттеулер өнімдерді толық пайдалануға сенімді екенін, адам терісінің құрылымын жақсартатын қабілет көрсететіні арнайы заманауи құрылғыларда нақтылануы жұмыстың айқын өзекті жаңашыл сипатта екенін көрсетеді.

Диссертация нәтижелерінің өзекті, теориялық немесе қолданбалы міндетті шешуге бағытталуы

Ізденуші А.А. Абубакированың зерттеу жұмыстарының сенімді нәтижелері жұмысының теориялық маңыздылығын айқындап, тұз мөлшерінің артуы жағдайында биологиялық жүйелерде жүретін өзгерістерді түсунуге мол мүмкіндік бере алады.

Ал, диссертацияның практикалық маңызы тұзды және өсімдік шикізатына негізделген косметологиялық өнімдерді өндірудің технологиялық сызбасы техникалық қажеттіліктер үшін өндірісте түзілетін сарқынды суларды биологиялық тазарту арқылы суды қайтарымды пайдалану жағдайларын қамтыған және косметологиялық өнімдерді пайдалану бойынша ұсыныстардан тұрады.

Диссертацияның негізгі ережелерін, нәтижелерін, тұжырымдары мен қорытындыларын жариялаудың жеткілікті толықтығын растау

Диссертацияда баяндалған зерттеу нәтижелері Скопус базасындағы журналдардың 2 мақаласында, Халықаралық ғылыми-практикалық конференциялардың тезистерінде жарияланған (Харьков, Пенза қ.), "Табиғат шикізаты негізінде ауыз қуысын күтуге

арналған кешен" (№34660 30.10.2020ж.), "Табиғи шикізат негізіндегі сауықтыру ванналарына арналған құрам" (№34627, 09.10.2020ж.) ҚР өнертабысының 2 патентіне ие.

Диссертация мазмұнындағы және рәсімделуі бойынша ескертулер мен ұсыныстар

Ізденуші А.А. Абубакированың ғылыми зерттеу жұмысының маңыздылығын талқылай келе, келесідей ұсыныс – ескертулер айтуға болады:

1. Косметологиялық өнімнің алынған прототиптерінің қазақша аталуында орыс тілінің баламалары кездеседі.

2. Косметологиялық өнімдерінің талдау нәтижелерін бөлек бөлім ретінде көрсету орынды деп есептеймін

3. Өнім құрауға пайдаланған биосындардың кейбіреуінің латын атауында компьютер мәтінінде теруде кеткен грамматикалық кателерді түзету дұрыс болар еді деп есептеймін.

Диссертацияның Ғылыми дәрежелер беру ережелерінің философия PhD докторы талаптарына сәйкестігі

Жоғарыдағы айтқан кемшіліктер ізденуші А.А. Абубакированың философия докторы PhD дәрежесін алу үшін ұсынылған «Оңтүстік Қазақстанның өсімдіктері мен тұзқұрамды шикізаттарына негізделген косметологиялық препараттарын өндірудің биотехнологиялық үрдістерін құрастыру», тақырыбындағы диссертациялық жұмысының маңыздылығын жоймайды, керісінше ал А.А. Абубакированың зерттеу жұмысы аяқталған ғылыми жұмыс және ғылыми негізделген теориялық және эксперименттік нәтижелері косметологиялық биотехнология саласында үлкен маңызға ие.

Диссертациялық жұмыс ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету Комитетінің докторлық диссертацияларға қойылатын талаптарына жауап береді және 6D070100-Биотехнология мамандығы бойынша диссертациялық кеңесте қорғау үшін ұсынылады.

**ОҚПУ, Бастауыш оқытудың әдістемесі
кафедрасының б.ғ.к., аға оқытушысы**

Ақынова Л.А.